

**Сдружение „Алианс за защита от насилие,
основано на пола“**

гр. Варна, ул. "Синчец" №21

Тел: 052 609 677; 0888 436 754, Тел/факс: 052 613 830

Адрес в София- бул В. Левски 33, 1ви етаж, тел. 9635357

E-mail: bulgarian_alliance@mail.bg, office@bgrf.org,

sos@mail.bg, sos@ssi.bg

www.alliancedv.org

До
Министъра на правосъдието,
г-жа Десислава Ахладова

СТАНОВИЩЕ

**от сдружение „Алианс за защита от насилие основано на пола“ по
Проект за изменение на закона за защита от домашно насилие,
публикуван за обществено консултиране на 13.01.2021 г. на
www.strategy.b**

Уважаема г-жо Ахладова,

АЗНОП подкрепя предложения законопроект като до голяма степен изготвен в съответствие с препоръките за Република България, дадени от Специалния докладчик на ООН относно насилието срещу жени, неговите причини и последици и от Комитета на ООН за премахване на дискриминацията по отношение на жените /CEDAW/ по осмия периодичен доклад на България от февруари 2020 г.

- Подкрепяме предложенията, дадени в пар. 1 от проекта, доколкото същите изчерпателно посочват точния предмет на отношенията, нормирани със закона.
- Подкрепяме предложението, дадено в пар. 2 от проекта, като считаме за необходимо да се прецизира дефиницията на понятието „фактическо съжителство на съпружески начала“ (предложението ни в този смисъл е в края на становището).
- Подкрепяме и предложенията по пар. 3 от проекта:

Основателно е предложението в кръга на лица, ползващи се със защита по ЗЗДН да бъдат включени и бременните жени:

1. Отношенията между жена, която е бременна и нейния интимен партньор предхождат като време отношенията между лица, които имат общо дете. Общото е, че лицата и в двата случая могат и да не живеят заедно и защитата обхваща точно тези хипотези на интимно партньорство, които пораждат често напрежение и ескалация на насилието, упражнявано от насилника именно в този контекст и поради наличието на дете или самия факт на бременността на жената. Общото е също така, че се касае за отношения просто между интимни партньори, без да са свързани в брак или съжителство, каквито много често са отношенията между партньори и при които понякога се среща също много тежко насилие.
2. Необходимостта да се предвиждат такива хипотези, при които се поражда тежко насилие, подчертава още веднъж, че трябва да се уреди защитата срещу насилие в цялата неуредена сфера на интимните партньорски отношения. Защитата срещу домашно насилие в голямата си част класически е насочена към пълна защита в партньорските отношения, породени от трайна интимна или романтична връзка или наличието на такава връзка при хора, които се срещат.
3. Конкретно предложената хипотеза за защита на бременната жена от нейния партньор, с когото е или е била в интимна връзка е много важна за живота и здравето на майката, а и за сигурността на плода, който тя носи. Особеният статус на бременна жена обосновава да има спешни мерки за защита за жената при всички случаи срещу домашно насилие, което се упражнява срещу нея защото е жена и това е една типична форма на насилие срещу жените поради техния пол. Това изисква непременно жената да има на разположение възможност за незабавна съдебна защита. Следва да се имат предвид също тежките евентуални последици, както непосредствени, така и последващи увреди, от насилието срещу жената за нея и за плода.
4. Много чести са случаите на насилие срещу жените по време на бременността им, даже почти винаги насилието в двойката започва по време на бременността, често жените и после новородените им деца са лишавани от храна и вещи от първа необходимост от страна на насилника. Проявеното по време на бременността насилие ескалира след това, става системно, а жената не е имала възможност да потърси спешна помощ и може да се е обвързала след

бременността и раждането с насилника. Това прави и жената, и детето неизбежно постоянни удобни жертви на насилника.

5. Смятаме, че е нечовешко да се проявява насилие по принцип, да се упражнява домашно насилие, но насилието срещу бременна жена от неин партньор е сред най-тежките форми на това нечовешко отношение.
 6. Не виждаме място за колебание да се защитят бременните жени при всички случаи, като може да се доуточни формулировката, но трябва да има защита на бременната жена от нейните интимни партньори, при всички случаи, независимо дали мъжът е баща на детето.
 7. Относно това кой е бащата на детето, всеки гражданин знае, че в нашето право има различни правила за определяне на произхода на детето. Принципът е, че само майката е винаги сигурна - *Mater semper certa est*.
 8. Въпросът за това от кого е бременна жената, върху която се упражнява насилие, е второстепенен въпрос в сравнение с основния и първостепенен въпрос за защитата на живота и здравето на жената. ЗЗДН е именно това гражданскоправно средство за бърза, дори незабавна защита.
- Основателно е и предложението по пар. 3, т. 3 от проекта: съгласно действащата редакция на чл. 3, т. 10 от ЗЗДН защита може да се търси срещу лице, извършило домашно насилие, с което родителят (на пострадалия) се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство, но не и ако това лице (извършителят) е бил или е в брак с родителя на пострадалия. Налице е очевиден пропуск в закона, който следва да бъде отстранен.
 - АЗНОП подкрепя и предложенията по пар. 4 от проекта:
1. Въведената нова мярка за защита „забрана на извършителя да осъществява контакт с пострадалия под каквато и да е форма“ е взаймствана от разпоредбата на чл. 67, ал. 1, т. 2 от НПК и е крайно необходима за преустановяване на формите на домашно насилие, извършвани чрез използване на различни софтуерни продукти. Тази мярка, както и всяка друга, съдът ще налага по собствена преценка с оглед обстоятелствата по случая. Практиката показва множество случаи, в които извършителят, дори и да има забрана да приближава пострадалото лице, продължава да го тормози психически чрез

непрестанни съобщения и обаждания, често съдържащи закани, обиди, искания за оттегляне на молби и жалби и пр.

2. Предложената мярка „задължаване на извършителя да посещава програма за лечение на зависимости“, когато такава зависимост е установена, също е от естество да предотврати бъдещи актове на домашно насилие, извършвани от лица с установени зависимости. От една страна е вярно, че не всеки човек със зависимост е склонен към извършване на насилие, но от друга страна е и вярно, че при някои лица употребата на (или липсата на средства за) алкохол, психоактивни и пр. вещества води до изблици на агресия и то спрямо близките на човека.
3. Мярката за защита, изразяваща се в забрана за притежаване на оръжие/ временно прекратяване валидността на разрешително за притежаване на оръжие, е очевидно необходима, особено при тежки форми на домашно насилие. Прилагането на тази мярка очевидно би предотвратила или поне намалила риска от последващи тежки посегателства спрямо пострадалия, включително и чрез извършване на убийство. За съжаление през последните години в България бяха извършени немалко убийства на жени от техни партньори именно чрез огнестрелни оръжия.
4. Регламентирането на мерките за защита, изразяващи се в насочване на пострадали пълнолетни лица и на деца към специализирани услуги за защита е напълно логично, тъй като самата психологическа наука и практика разграничава работата с пълнолетни и деца и не всеки психолог/ психотерапевт е сертифициран за работа с деца. Следва да се има предвид, че специализираните услуги за деца, тоест психотерапията, са начинът тези деца да преодолеят последиците от преживяната травма. Голяма част от хората, извършващи посегателства върху личността, са били деца, отраснали в среда на насилие. В този смисъл, работата с деца, преживели насилие, има голям принос в превенцията на насилието в обществото.
5. За напълно резонно считаме и предложението съдът да налага мярката по ал. 1, т. 5 във всички случаи, когато пострадалият и извършителят имат дете. В съдебната практика се стига до случаи, в които на извършителя се забранява да доближава пострадалото дете, но в същото време не определя при кого то да живее. Очевидно няма как да е в интерес на което и да е дете да живее с родител, извършил насилие върху другия родител или върху самото дете.

6. АЗНОП подкрепя и предложението съдът, издал заповед за (незабавна) защита да изпраща заверен препис от нея на съда, гледащ делото за родителските права между страните. Редица съдебни състави, гледащи спорове за упражняване на родителските права, местоживеенето на децата и режима на лични контакти, отказват изобщо да изследват оплакванията на родителите за извършено домашно насилие. Все повече се засилва стереотипът, че когато между страните има такъв спор и една от тях се оплаче по реда на ЗЗДН, то тя върши „злоупотреба с право“, целяща спечелване на делото по СК или отчуждаване на детето. В съдебната практика се стига до абсурдни случаи, в които съдът обезсилва издадената ЗНЗ, след като ответникът завежда дело по СК, свързано с децата.
- АЗНОП напълно подкрепя предложението за създаването на държавен орган с правомощия в областта на превенцията и защитата от домашно насилие. Към момента в Република България няма специален орган, който да работи по тази проблематика, няма конкретен орган, който да координира дейността на останалите институции, който да мониторира политиките и изпълнението им в тази област, нито който да събира статистически данни. Създаването на централизиран орган ще позволи преодоляването на тези пропуски, както и ще демонстрира държавна воля за справяне с проблема. България многократно е критикувана на международно ниво за липсата на орган, който да събира статистически данни за случаите на домашно насилие.
 - Подкрепяме и предложението за регламентиране на услугите, предоставяни на пострадали от домашно насилие именно в ЗЗДН, както и дефинирането им. Услугите, предоставяни на пострадали от домашно насилие, както програмите за работа с извършители, са част от политиката на държавата за справяне с този специфичен проблем, поради което и следва да се уредят в специалния закон. Приветстваме ангажимента на държавата да поддържа денонощна телефонна линия за пострадали, както и регламентирането на услугата за предоставяне на „подслон“/ „защитено жилище“ като форма за дългосрочно подпомагане на пострадали.
 - Подкрепяме и предложенията за оптимизиране на производството по реда на ЗЗДН, като и за контрола върху изпълнението на заповедите за (незабавна) защита:

1. В съответствие с разума на ЗЗДН е предложението пострадалото от домашно насилие лице да може да подаде молба за защита не само в съда по постоянния/ настоящия му адрес, но и в този, в чийто район то фактически пребивава към момента на подаване на молбата. Това е така, тъй като при тежките посегателства, често се налага пострадалото лице да промени местопребиваването си с цел предотвратяване на последващи посегателства, било чрез настаняване в кризисен център, или по друг начин. Липсата на възможност лицето да сезира съда, в чийто район то фактически пребивава създава пречки пред организиране на съдебната му защита и води до риск от претърпяване на последващо насилие.
 2. Подкрепяме, като необходими и в защита на най-уязвимите граждани, предложенията по пар. 8 от проекта, като е особено важно, че прокуратурата също ще има възможност да инициира производство по ЗЗДН, особено в случаите на дете, пострадало от престъпно посегателство, извършено и от двамата му родители.
 3. АЗНОП подкрепя и предложението по пар. 10 от проекта за удължаване на срока за подаване на молба за защита.
 4. Въведения към момента едномесечен срок е обективно недостатъчен. Често пъти пострадалото лице пропуска едномесечния срок, поради колебания, страх, срам и пр. Удължаването на срока ще даде възможност на хората, преживяващи травмата от домашното насилие да получат достатъчно време, за да излязат от първоначалното си кризисно състояние и да потърсят защита. В този смисъл са и препоръките на специалния докладчик, както и на CEDAW.
- Подкрепяме и предложенията, посочени в пар. 11 от проекта:
 1. Считаме за необходимо при разглеждане на делото по ЗЗДН съдът да взема предвид и актовете на насилие, извършени преди срока за подаване на молбата, ако има доказателства за тях, с цел индивидуализация на мерките за защита. На първо място самата индивидуализация на мерките изисква съдът да прави цялостна

оценка на поведението на извършителя. Част от съдебната практика приема наличието на срок за подаване на молба за защита като пречка да разглежда случаи на домашно насилие, извършени преди този срок. Така се стига до случаи, в които при постановяването на решението си, съдът не взима под внимание извършени в миналото много тежки актове на домашно насилие, дори и при представени доказателства. Други състави пък вземат предвид и извършени преди срока за подаване на молба актове на насилие с цел определяне на подходящите мерки за защита. Предложената норма ще даде възможност на съда да извършва цялостна преценка на поведението на извършителя и така да определи най-подходящите мерки за защита, като съобрази реалния риск за пострадалото лице от последващи посегателства.

2. АЗНОП подкрепя и останалите предложения за оптимизиране на производството и контрола върху изпълнението на издадените заповеди за защита, тъй като чрез тях се уточняват и изясняват редица въпроси, които съдилищата тълкуват противоречиво: напр. въпроса за подаването на нова молба за защита, след издаване на заповед, действието на заповедта за незабавна защита при висящо производство пред въззивната инстанция и пр. Подкрепяме и предложението съдът да изпраща служебно заповедта за незабавна защита до съответното РУ на МВР и чрез факс или електронна поща, тъй като се често пъти се наблюдава забавяне във връчването на заповедта на извършителя от страна на органите на МВР. Така се стига до опасни ситуации, в които е налице издадена заповед за незабавна защита, ответникът извършва нов акт на домашно насилие, но тъй като заповедта не му е връчена, той не понася отговорност за нейното нарушаване.
3. Предложението отстраняването на извършителя от съвместно обитаваното жилище (когато съдът е наложил такава мярка за защита) да се извършва от органите на полицията без да се чака лицето да напусне жилището доброволно, също считаме за крайно необходимо. Отстраняването от жилището често води до засилване на агресията у извършителя, което поставя в риск пострадалото лице. За съжаление точно такъв беше случаят с извършения взрив във Варна през 2020 г.

- Подкрепяме дефинициите за икономическо и психическо насилие, като предлагаме в дефиницията за „психическо насилие“ да отпадне думата „тормоз“, както и изразът „вербално насилие“, тъй като представляват тавтологии.
- Доколкото дефиницията за „фактическо съжителство на съпружески начала“ не се различава по смисъл от възприетото от доктрината и практиката значение на понятието „фактическо съпружеско съжителство“, считаме че няма необходимост от предложената дефиниция. Смисъл от дефиниция и промяна на терминологията ще има, ако същата обхване и случаите на партньорско насилие, когато лицата не живеят в общо домакинство, както и други хипотези, при които към момента законът не предоставя защита.
- Напълно подкрепяме и предложенията за изменения и допълнения в Наказателния кодекс, които са в изпълнение и на задълженията на България, произтичащи от международното публично право. Премахването на изискванията за системност в дефиницията по чл. 93, т. 31, както и от състава на престъплението по чл. 144а от НК ще доведат до възможност за реланата защита и ефективно правораздаване при такива посегателства, каквато към момента липсва.

сдружение „Алианс за защита от насилие
основано на пола“